

**UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI CLUJ-NAPOCA  
FACULTATE DE TEOLOGIE ROMANO-CATOLICĂ**

**Problema diasporelor Romano-Catolice din  
Transilvania în sec. XX. Studiu de caz în județul Bistrița-  
Năsăud**

**Conducător științific:**

**Prof. univ. Dr. Marton József**

**Candidat:**

**Lőrinczi Károly**

2016.

Istoria Bisericii pare să dovedească prevestirea lui Isus Hristos: „*Dacă M-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni.*” (Ioan 15, 20) Studiind istoria Bisericii, cu greu găsim măcar o perioadă cât o viață umană în care Biserica sau credincioșii nu au fost supuși sechestrării sau persecuției. Cu toate acestea, devastarea, persecuția, de obicei au condus comunitatea spre reînnoire, purificare, renaștere. Sfârșitul comunismului a adus timpuri mai libere atât Bisericii ca instituție, cât și credincioșilor ca și persoane. Totodată, factorul de risc nu este întotdeauna extern. Din cercetările mele reiese că raportul dintre nașteri și decese în ultimele decenii arată un număr alarmant, cu toate că factorii de risc lipsesc total, deci putem zice că lipsa vitalității și lipsa dorinței de a trăi sunt la fel de periculoase cu privire la comunitățile din diaspora.

Cercetările mele focusează în primul rând pe istoria și povestea diasporei maghiare catolice, care trăiește și azi în regiunea Bistrița. Această diferențiere dintre cele două termene poate fi explicat cu diferența dintre istoria comunității, bazată pe fapte obiective, care fac parte din *master narrative*-ul istoriografiei, și dintre poveștile necunoscute sau reinterpretate de cărțile de istorie. Pierre Nora consideră, că memoria și istoria nu sunt deloc sinonime, ci chiar antonime. Memoria este viața reprezentată de grupe de oameni vii, astfel fiind în dezvoltare continuă și expusă dialecticii amintirii și uitării, care nu se preocupă de deformarea acestuia. Memoria este neprotejată împotriva folosinței și manipulației. Eu consider viața și întâmplările zilnice ale diasporei povești, care reflectă problemele și reacțiile lor spre problemele exterioare. Istorie este colecția proceselor „prescrise” comunității de către autoritatea. Pierre Nora explică: memoria este întotdeauna actuală, cu o legătură organică la prezentul etern. Istoria, pe de altă parte, este reprezentarea trecutului. În teza mea, cercetez momente din istoria diasporei maghiare, catolice din Transilvania, care au contribuit la formarea diasporei.

Baza mea de date este compusă mai ales din documente din arhive: colecțiile Domus Historia ale parohiilor (Nușeni, Cristeștii Ciceului, Vița – reformat și romano-catolic), arhivele bisericești (Arhiva Arhiepiscopală din Alba Iulia, Arhiva Generală Episcopală din Cluj-Napoca) și arhivele statului (din județul Bistrița-Năsăud, Batthyaneum). Noutatea abordării materialelor este, că nici cei care au notat, nici cercetătorii nu au observat datele, relații cauză-efect ale formării diasporei, dar nici acele momente interesante, ocazional specifice ale vieții cotidiene de diasporă. Pe lângă oferta arhivelor, folosesc și monografiile și studii legate de istoria regiunii, să văd „condensarea” evenimentelor istorice în poveștile locale. Am încercat să consider cât mai multe analize ale termenului diasporei, fiind însă

restrâns de întindere, am fost nevoit să selectez din materiale. Dat fiind faptul, că teza mea nu își propune să pornească o discuție teoretică, ci este bazat pe cercetări practice, am lucrat cu definiții „inocente”, care, de preferință, nu au tonuri politice și teologice puternice.

În primul capitol, am examinat diverse aspecte ale termenului diasporă, astfel am setat direcția interpretării, care m-a condus în selectarea bibliografiei. Astăzi, sensul prototipic al cuvântului este diaspora maghiară, națională, cu toate că termenul este de origine bisericească. Interpretația teologică mi-a fost foarte importantă, fiindcă a oferit un aspect al vieții în diasporă, care, de obicei, nu primește mențiuni: faptul că viața în diasporă nu constă exclusiv din încercări, ci reprezintă, de asemenea, o oportunitate. Această premisă reprezintă baza ipotezei disertației: greutățile externe, persecuțiile, crizele economice și politice nu au cauzat pe termen lung decăderea diasporilor, ci dimpotrivă: renașterea, regenerarea comunităților religioase.

În capitolul I., analizez diverse definiții ale diasporii: folosința acestuia în teologia catolică și reformată, dar și în științele sociale, iar pe urmă, compar diasporile religioase și naționale. Descriu termenul diaspora conform Bisericii Romano-Catolice, după care examinez formarea și formele diasporilor. În continuare, studiez termenul în relație cu conceptele asimilație și identitate. La sfârșitul capitolului examinez relația dintre diasporă și educație, și problemele etnice și religioase care se ivesc în diasporă.

În analiza termenului diasporă este necesară și examinarea etimologiei și folosinței actuale. Fiind de origine biblică, este în relație strânsă atât cu spiritul religios al comunității, cât și cu aspectele sociale ale religiei. Diversele interpretări politice și sociologice în cursul istoriei tot se bazează pe această origine biblică. În studiul intitulat *Jövőtervezés és bűnbánat*, Bodó Barna ne avertizează, că dacă abordăm problema dintr-o perspectivă morală, înlăturăm distanța științifică, care ar atrage atenția asupra aspectele relevante ale problemei. Cu reducerea aceluși ton moral, mi-a rămas posibilitatea, să stabilesc o concluzie neutră: identitatea indivizilor și a comunităților este o entitate multicomponentă, a cărei fiecare component (cel etnic, lingvistic, religios, local) este constitutiv, și trebuie considerat, dacă propunem o soluție la problema diasporilor.

Etimologia și folosința termenului ne oferă oportunitatea unei interpretări mai nuanțate, dar ne deschide calea pentru o abordare interdisciplinară, care arată domenii diferite de acțiune. Relația dintre tendința de formare a diasporilor și aspectele etnice, lingvistice, religioase și locale ale identității indivizilor trebuie neapărat identificat, fiindcă astfel se clarifică domeniile de acțiune separate ale fiecărei instituții. Astfel se înțelege, că Biserica are misiune pastorală, și este competentă în consolidarea identității. Cunoscând sensul

original al diasporei, este promițător, că diaspora nu înseamnă numai pierdere, ci și o posibilitate, să răspândim valorile, care au devenit minoritare.

Componentul local al identității justifică analiza regională a fenomenului diasporei, fiindcă, așa cum am menționat, diversele procese istorice-sociale, economice, politice, educaționale, religioase influențează diferit identitatea comunității locale, dar și tendințele de formarea diasporei.

În primul rând, analizez acest component local. În primul capitol, prezint un scurt istoric al localităților din regiune (Vița, Bistrița, Beclean, Uriu, Reteag, Nușeni, Rodna, Năsăud, Teaca și Matei), evidențiez momente din istoria lor, care s-au dovedit relevante în formarea diasporei romano-catolice. Istoria acestor parohii romano-catolice pare să fie tulbură. Localitățile au o istorie foarte lungă (de ex. prima mențiune a satului Vița este datată în 1315 de preotul Zsigmond Gusztáv), și tocmai de asta, au trecut prin toate mofturile istoriei: primejdiile tătare, atacurile turcilor, Reforma Religioasă, tendințele anti-bisericești ale spiritului secular. Bisericele localităților dovedesc toate acestea: suprafața arată nu numai curentele artistice, dar și schimbările de sistem dominant mai mici sau mai mari. Cristeștii Ciceului este una dintre cele mai vechi localități maghiari din Bistrița-Năsăud, care a fost victima mai multor atacuri pe parcursul istoriei. În 1602, haiducii lui Giorgio Basta, în 1661, armata tatară-turcească a lui Ali, pe 15 ianuarie 1704, trupele contelui Tiede, în 1717, tătarii au devastat localitatea complet, iar localnicii maghiari au ajuns sclavi și prizonieri. În locul lor, s-au mutat români. Strugureni a fost, în sec. 16., sub conducerea lui Gabriel Bethlen o comunitate prosperă. În 1644, s-au convertit la religia reformată. Pe 17 iunie 1889, 83 de persoane au considerat să se convertească la religia catolică, dar propaganda reformată a fost foarte puternică, deci convertirea nu s-a mai realizat. În anii 1800, nici un catolic nu a mai rămas în sat.

Istoria localităților ne arată, dacă identitatea religioasă a fost destul de puternică să supraviețuiască distrugerea și înstrăinarea bisericilor. Comunitățile, care în ciuda condițiilor nefavorabile, au încercat în mod repetat să se reinventeze prin construirea bisericilor și spațiilor comunitare, sunt comunități, care poartă vitalitatea necesară pentru supraviețuirea diasporei.

Consider, că aceste locuri: satele, bisericile, clădirile memorabile sunt locuri de memorie pentru comunitățile locale, fiindcă prezența sau lipsa lor sunt reperele cursei istoriei: biserica distrusă de tătarii, care și-a schimbat gazda între confesiuni, conacul nobilului, vândut de proprietarul binevoitor, să construiască biserică credincioșilor, dar și pădurea, care a adăpostit refugiații, care s-au ascuns de la opresiune.

Prezentarea localităților regiunii este necesară, fiindcă acestea sunt atât scenele existenței în diasporă, cât și monumentele istoriei tulburate a comunității, și ceea ce este chiar și mai important, semnele revitalizației. Bisericile sunt monumente sacre ale luptei oamenilor, să-și păstreze identitatea etnică și religioasă în ciuda încercărilor continuate, și în caz de nevoie, să reproducă acesta. Astfel, în capitolul al doilea, prezint locațiile importante ale procesele din vorbă.

Din cauza primejdiilor din zona Bistrița, credincioșii s-au epuizat nu numai în număr, dar și în spiritualitate: pe lângă catastrofele naturale, victimele, ar fi fost necesar un conducător spiritual, care i-ar fi ajutat în păstrarea identității. Atacurile tătarilor și turcilor, opresiunea străină, dictatura au fost semnele pierderilor, taxele dure au cauzat un disconfort continuu, o instabilitate existențială, astfel, practic s-a eliberat calea, s-a creat contextul pentru abandonarea credinței și națiunii. Reforma religioasă a influențat „posesiunile” fizice și spirituale ale comunității: mai multe localități și-au pierdut biserica (fie vorba despre o distrugere militară sistematică sau conversiune religioasă), nu au existat localități, în care credincioșii nu ar fi convertat la confesiunea protestantă la un moment dat sau altul.

Conversiunea la religia catolică este semnul voinței de a trăi a comunității în orice caz. Putem afirma asta liniștit, chiar și dacă recatolizarea credincioșilor a fost posibilă numai contra suportului material (ca și în cazul poporului din Vița, suportat de episcopul Fogarasy). Acesta este un aspect pozitiv al persoanelor din partea bisericii sau nobilimii: contribuția lor la conservarea comunității, atât cu suport moral, ca și material.

În partea al doilea al acestui capitol studiez schimbarea populației în regiunea Bistrița, începând cu antichitate, apariția și dispariția unui grup etnic. Încerc să dovedesc, că această regiune a trăit în dihotomia diasporei și revitalizării chiar de la început.

Analizez diversele momente ale istoriei regiunii să văd clar efectul periferic al marilor evenimente istorice la formarea diasporei în regiunea din vorbă. Scăderea numărului populație cauzată de devastarea tătară, turcească, de catastrofele naturale au deschis poarta etnicilor și confesiunilor străine, care s-au stabilit aici.

În continuare, în acest capitol prezint episcopilor harnici și activi, nobililor darnici, pastorilor și credincioșilor, care, cu donațiile și contribuțiile lor au mobilizat revitalizarea spirituală. Menționez evenimente politice din era respectivă, care au permis desfășurarea vieții catolice. Un subcapitol separat este dedicat activității binecuvântate a episcopului Fogarasy Mihály. Mulțumit străduirilor sale, spiritul catolic s-a reînviat în județul Bistrița-Năsăud. Noi comunități parohiale au fost înființate, de ex. parohia din Vița. Cu toate că în timpul Reformei Religioase, comunitatea s-a transformat, și parohia catolică a fost

desființată, în anii 1870, sub influența lui Fogarasy, în semn de recunoștință pentru ajutorul lui comunitatea s-a întors la religia catolică.

Prezentarea acestei perioade dovedește, că în ciuda greutății deprimante, sau chiar insuportabile ale circumstanțelor externe, comunitatea poate supraviețui, sau chiar se pot naște comunități, dacă Sfânta Evanghelie aprinde sufletul unor apostoli să ia măsuri.

A doua parte a secolului 19. Este caracterizat de secularizare intensivă și un spirit anticlerical. Aceasta este parțial efectul pozitivismul empiric predominant în știință, experiența fiind singura bază recunoscută a cunoștințelor. Iar în credință, o parte importantă se află peste sfera experiențelor empirice. Presa a contribuit în mare parte la diseminarea iluziilor și tendințelor imorale. Necredința și indiferența religioasă au dominat populația, s-a redus numărul celor care au simțit chemarea să fie preoți. Pastorii au recunoscut această tendință, și au considerat actualitatea implicării puternice. În circulara lui din 25 noiembrie 1875, episcopul Fogarasy Mihály, a adresat îngrijorat credincioșii, rugându-i suportarea profesiei pastorale. Această tendință s-a simțit puternic în Transilvania. Bazat pe datele recensământului din 1900, numărul populației maghiare-catolice s-a diminuat semnificativ, chiar și Ținutul Secuiesc au pierdut teren în favoarea românilor.

La schimbarea mileniului, colonizările efectuate sub supravegherea guvernului maghiar au definit compoziția etnică și religioasă a populației. Colonizările au fost reglementate de Art. 1894:V., care a accentuat reglementarea colonizărilor agricole. Planificarea colonizărilor a implicat și înființarea unor așezări noi. Cu toate acestea, numai în Ungaria s-au înființat așezări noi, în Transilvania s-a efectuat numai atașarea populației noi la populația veche. În timpul atașării, s-a luat în considerare compoziția și confesiunea populației. Au încercat mutarea catolicilor în comunități catolice, reformații au fost direcționați la comunități reformate.

Inițiatorul colonizării a fost ministerul agriculturii, dr. Darányi Ignác. Legea a stabilit modul și condițiile colonizării, și a reglementat relația legală dintre coloniștii și colonizatorii. Colonizarea privată a fost legată de o autorizație oficială, deci statul a supravegheat tot procesul.

A doua parte a legii s-a ocupat de colonizarea efectuată de către stat. Statul a pus la dispoziția ministerului agriculturii șase milioane de coroane, cu condiția că capitalul să fie întotdeauna asigurat și restituit în fond într-un termen prestabilit. Pentru a evita speculațiile cu colonii, s-a asigurat trezoreriei drept de preempțiune și drept de retenție la culturile dependente la înstrăinările din mână proprie sau la licitații judiciare, excepțiile fiind înstrăinările în favoarea descendenților direcți sau soți. Legea a reglementat, că în cazul în

care colonistul are restanțe mai mari decât doi ani de datorii în plata anuității, statul are dreptul să-i reposedeze pe cale judiciară posesiunile.

Capitolul 3. se ocupă de o selecție de evenimente importantă din secolul 20., care au manifestat un efect asupra comunității din diasporă. Dat fiind faptul că chiar și o istorie prescurtită a secolului ar depăși cadrul tezei, am focusat numai pe evenimentele care au avut un ecou în regiune. Prin ecou înțeleg orice fel de urmă scrisă sau verbală a evenimentelor, în care pastorii sau oamenii din regiune relatează consecvențele acestora în viața lor sau a comunității. Pentru că nu a fost posibilă prezentarea în totalitate, am ales evenimentele recunoscute ca relevante de istoriografie: primul și al doilea război mondial, tratatul de la Trianon, al doilea arbitraj de la Viena, naționalizarea, comunismul (Securitatea, colectivizarea, manifestările anticomuniste), și dezastrele naturale. Am luat în considerare consecințele schimbărilor, efectele lor pe termen lung sau scurt în procesul formării diasporei.

În acest capitol am analizat evenimentele războaielor mondiale, care au supus regiunea Bistrița unor încercări noi. Nu trebuie să ne gândim numai la diminuarea numărului populației. Pe lângă decese, s-au produs și pierderi materiale. Pe 5 ianuarie 1917, armata a luat clopotul mai mic al satului Vița. Eparhia din Transilvania a suferit financiar atât în timpul războiului, cât și în haosul post-război. Viața morală a comunității a fost serios afectată, comunitatea a avut nevoie de suportul moral și fizic al unei personalități excepționale ca episcopul Márton Áron, care a acordat atenție problemelor diasporei. Tratatul de la Trianon și al doilea arbitraj de la Viena, la rândul lor, au îngreunat situația spirituală a comunității din diasporă, eparhia fiind nevoită în mod repetat să-și reorganizeze structura interioară. Conflictele repetate de la începutul secolului au deschis poarta comunismului și greutățile asociate cu acest regim: naționalizarea proprietăților private, destabilizarea Bisericii. Abuzurile de putere – ocazional, acțiuni de teroare: fraudele de la alegeri, activitatea Securității – au îngreunat persistent situația comunității romano-catolice din regiune. Faptul, că această comunitate nu s-a lăsat zdrobit, este totuși promițător: în 1948, Dénes Endre, iar în 1956, tinerii din Prundu Bârgăului au organizat mișcări de rezistență. Din păcate, nici unul nu a avut succes.

Focusul disertației mele este pe documentele de la începutul secolului 20. această perioadă poate fi considerată deosebit de relevantă în viața diasporei maghiare-catolice din Transilvania, fiindcă în timpul acesta, pe lângă tendința spontană de formarea diasporelor a apărut și activitatea deliberată și intensivă cu acest scop. Aceste situații liminare ilustrează cel mai bine intențiile comunității legate de soarta ei. În acest capitol arăt cum credincioșii și-au practicat credința și religia într-o perioadă axată pe secularizare, așa cum arată Domus

Historia în fiecare localitate. Fac un inventar despre dificultățile, care au creat o distanță infrastructurală, practică dintre preoți și credincioșii, astfel îngreunând îngrijirea spirituală.

În continuare, prezint câteva aspirații instituționale, orientate la oprirea și întoarcerea procesului de formare a diasporilor, sau măcar păstrarea status quo-ului, în care credincioșii s-au considerat maghiari și catolici, chiar și dacă posibilitățile lor au fost limitate. Accentuez activitatea pastorului responsabil pentru diaspora, dr. Dávid László, o persoană care a fost profet remarcabil al cazului diasporilor atât pe nivel teoretic, cât și pe nivel practic.

Evenimentele politice-sociale și economice au influențat nefavorabil viața comunității diasporilor. Această perioadă a afectat comunitatea deosebit de îngrijorător, mai ales în Transilvania, unde autoritatea politică s-a străduit cu diasporizarea maghiarimii: a făcut imposibil practica religii, iar națiunea maghiară a fost un factor sancționat în mod indirect.

În aceste condiții s-a desfășurat activitatea de îngrijire a diasporilor între 1940–1944. Biroul de Îngrijirea Diasporilor Catolice din Cluj-Napoca, condus de dr. Dávid László a acționat intensiv și pe mai multe nivele în favoarea diasporilor romano-catolice. Activitatea lor a fost cea mai focusată unde statul s-a implicat cel mai negativ în viața religioasă. Dávid László a definit problemele comunității, cum urmează: lipsa preoților și a bisericilor, lipsa educației religioase, mediu neutralizant, sau chiar ostil. Ca soluție Biroul a încercat să organizeze educația religioasă în timpul verii, misiunea militară, iar pentru consolidarea comunității maghiare romano-catolice, au organizat excursii pentru copii în Ungaria. Problemele vieții religioase pot fi detectate în fiecare Domus Historia. Preoții raportează despre sărbătorile practice religioase ale comunității, și confirmă ipoteza lui Dávid László: barierele infrastructurale, împreună cu nepăsarea spirituală reprezintă provocări pentru pastorii din diaspora.

În capitolul al cincilea, prelucrez lucrările nepublicate ale lui Dávid László. Dr. Dávid László și-a obținut doctoratul de filosofie și teologie la Roma (1925–1932). Activitatea și competența lui profesională a fost cunoscută peste tot în Transilvania. Pe lângă munca lui pastorală, și-a dovedit dedicația în lucrări și prelegeri științifice. El a scris cea mai detaliată prezentare a diasporilor. Dr. Dávid László nu s-a străduit să-și tipărească prelegerile sub forma de carte, astfel logica care construiește textele este axată pe trezirea spirituală și mobilizarea audienței. Textul *Szórványokról beszélni ma divat (Discuția despre diaspora este la modă azi)* servește acest țel. Dávid László orientează cititorul spre județul Bistrița-Năsăud în munca intitulată *Szórványok Erdélyben (Diaspora în Transilvania)*. Acest text este foarte informativ, fiindcă prezintă o imagine detaliată despre situația parohiilor: dintre cele 151 de comune reatașate la județul Cluj, numai 12 are parohie catolică, dintre care 3 se află în Cluj-Napoca.



Dintre cele 561 de comune ale județului Solnoc-Dăbâca, 12 localități au preot și parohie, împreună cu municipiul Dej. În Bistrița-Năsăud, din 109 de comune, în afara Bistriței și Năsăudului numai două au parohii catolice. Situația nu este mai bună nici în partea nordică în Mureș-Turda, unde găsim sporadic parohii catolice. În *Új helyzetek – új feladatok (Situații noi – sarcini noi)* profesorul se referă la mișcarea populației și sarcinile cauzate de al doilea arbitraj de la Viena. În prelegere ținută la 20 aprilie 1943, la adunarea generală a Societății Szent László profesorul face public problemele locale ale diasporei, scopul lui fiind prezentarea audienței cu cea mai mare problemă a comunității catolice din Transilvania: situația diasporei catolice din Transilvania.

Munca lui Dávid László dovedește – atât pe nivel teoretic, cât și practic –, că comunitatea din diasporă are nevoie permanentă de conducători, care se implică tocmai unde aceasta este indispensabil. Fie vorba despre mesajele episcopului Márton Áron, care oferă sprijin moral, sau de implicația lui administrativă, ori despre activitate lui Dávid László, sprijinul financiar al episcopului Fogarasy Mihály, conducătorii spirituali cu caracter au puterea de a ridica comunitatea din nadirul sufletesc.

În anexă prezint lucrările câteva lucrări nepublicate ale lui Dávid László, fiecare câte un martor al muncii lui importante.

Examinez programe instituționale, orientate spre îngrijirea spirituală a credincioșilor. În anexă prezint lista participanților la taberele de vară. Anexez statistici despre vitalitatea regiunii: rata nașterilor și a deceselor. Cu toate că aceștia sunt factori externi, putem numai ghici dacă populația a avut posibilitatea sau intenția de a înmulți într-o perioadă sau nu. (De ex.: par surprinzători datele din secolul 20. în relație cu factorii externi: în ciuda oroarelor războaielor de la începutul secolului, rata nașterilor a depășit rata deceselor.)

Ipoteza mea concisă ar fi: procesul diasporizării, dar și evitarea sau oprirea acestui proces este responsabilitatea comună a credincioșilor și a pastorilor. Datele colectate arată faptul, că prezența voinței serioase de a păstra identitatea religioasă combate obstacolele fizice și administrative îngrămădite între pastorul și comunitatea pe care o servește. Dar și invers: voința unilaterală a preotului sau a comunității nu ajunge să înlocuiască munca comună. Existența în diasporă este o sarcină: pentru preoți, să se angajeze în izolația fizică, poate și spirituală, să ajute comunitatea, dar și pentru credincioși, să aștepte cu răbdare ajutorul pastorului, să nu-și lase credința să se stingă. Diaspora este, pe lângă acestea, oportunitate și promisiune, fiindcă Domnul a separat evreii pentru purificare și pocăință. Existența în diasporă poate fi sursa creșterii.

Dacă aş dori să termin lucrarea într-un ton poetic, l-aş cita pe Vörösmarty Mihály: „*Megfogyva bár, de törve nem, / Él nemzet e hazán.*” (*Ne-a numai plecatu, / Dar' nu de totu fărîmatu / Naţi'a a remasu si nu s'a stinsu.* – *Apelu*, trad. Alexandru Jurcan). Ipoteza mea a fost confirmată de adăugarea analizei termenului din punct de vedere politico-sociologică la etimologia originală, biblică. În primul capitol am încercat să abordez termenul evitând strict definițiile cu ton ideologic. Într-o analiză a unei diaspore religioase, acesta a fost un factor relevant. O mulțime de locuri din Biblie confirmă faptul, că Dumnezeu a intenționat răspândirea evreilor să fie un fel de purificare, greutățile servind comunitatea în consolidare și revigorare: poporul este pedepsit pentru păcate cu răspândire, însă pedeapsa le aduce înapoi pe calea Domnului: „*Așa zice Domnul Dumnezeu: Deși i-am depărtat printre popoare și deși i-am risipit prin țări, totuși voi fi pentru ei un locaș sfânt în acele țări unde îi voi risipi.*” (Iezechiel 11, 16)

Analizând documentelor comunităților de diasporă, a fost parțial liniștitor existența comunităților, în care pastorii au focusat consistent pe problemele diasporei, și au fost întotdeauna conștienți de necesitatea modalităților de corectarea situației. Tinerii entuziaști dau motiv de bucurie, fie că participă la sărbători de Prima Împărtășanie și Confirmare, ori prezența lor la educația religioasă. Însă Dávid László atrage atenția asupra faptului, că ajutorul diasporei nu este numai sarcina copiilor, ci a comunității maghiare globale. Și nu numai sarcină este, ci și interes, să nu-și piardă membrele, să-și stabilească coeziunea. Astfel, existența în diasporă devine sarcina bisericii și a credincioșilor, tuturor, care își asumă responsabilitatea pentru viața spirituală (chiar și comunității politice, în cazuri ideale): păstrarea identității etnice și religioase este probe comunității, după care devine mai puternic, purificat.